

La violència en el món islàmic

Suplement del Quadern n. 206 de CJ - (núm. 240) - Novembre 2017

Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona - 93 317 23 38 - info@fespinal.com

www.cristianismeijusticia.net

El món islàmic es troba immers en una crisi que tardarà anys a superar. Sigui per causes pròpies o alienes, el cert és que són pocs els països de majoria musulmana que no pateixen l'assot de la violència. A més a més, almenys una desena d'aquests països tenen bases estables d'alguna organització terrorista lligada a al-Qaeda o a l'autodenominat Estat Islàmic. La paraula *islam* prové de la mateixa arrel que *salam* (pau), perquè suggereix una entrega absoluta a Déu (= islam) que genera «pau» al cor i pau eterna pel fet de rebre el Paradís com a premi d'aquesta entrega. Si això és així, quins arguments utilitzen els terroristes per fer les atrocitats que cometen? Cal desemmascarar els seus (no-) raonaments, denunciar els països del Golf que defensen el seu mateix codi penal –tot i que formalment condemnen el terrorisme–, i posar en valor els contradiscursos de líders islàmics per tal de contrarestar ideològicament aquest fanatisme.

Tot plegat sense oblidar que una part de la responsabilitat en la creació d'aquests

grups terroristes la tenen els nostres països occidentals amb la seva història colonial, amb la seva lluita a l'Afganistan contra l'URSS recolzant-se en el que després s'havia de convertir en al-Qaeda, i amb la invasió de l'Iraq, que ha desembocat, sobretot amb l'esclat de Síria, en la creació de l'Estat Islàmic. Cal recordar que, si bé Occident no va crear la ideologia radical de base islàmica, sí que es va recolzar de manera menyspreable en grups que ja la plantejaven. Pel bé de la religió, cal lluitar ideològicament contra els que la segresten.

La urgent necessitat d'analitzar els discursos

Sentim a dir que «la violència no té res a veure amb l'islam», que la causa de la violència és una lluita per l'hegemonia política entre Síria i l'Iran, o per interessos econòmics, o per qüestions de geoestratègia, o per problemes d'integració social

d'immigrants a Europa, o per problemes psicològics d'alguns individus, etc. Doncs bé, afirmar això és com dir que les croades o la inquisició no tenen res a veure amb el cristianisme, que era una lluita de poder al Mediterrani, etc. Cada religió té el deure d'analitzar i reconèixer quins elements del seu discurs o de la seva pràctica afavoreixen els radicalismes, i de denunciar-los com a tergiversacions del que és ella mateixa rellegant la seva pròpia història.

Ens trobem davant dos contraris: el terrorisme que assegura que «l'islam és espasa» i un tipus de contradiscurs fet sovint a partir d'una mitificació pacifista dels orígens. Si el primer és un anacronisme per al món actual, el segon no resisteix la crítica històrica ni la mateixa literatura islàmica clàssica sobre el període de les conquestes. El que sí que cal afirmar és que l'expansió de la civilització islàmica es va fer principalment per expandir el seu domini més que per difondre la mateixa fe. Sabem que la islamització de les societats conquerides va ser extremament lenta. Fins i tot allà on es va fer més de pressa com en el Magreb o Al-Àndalus es va tardar un segle per obtenir la conversió de la meitat de la població. El principi alcorànic que diu: «No hi ha cap coacció [violenta] per imposar la [pròpia] religió» va ser en general respectat.

El concepte de *jihad* sí que es va utilitzar inicialment per legitimar les campanyes militars d'expansió, però, a poc a poc, a mesura que l'Imperi islàmic s'anava estabilitzant, recolzant-se en el mateix Alcorà, es va anar transformant en una lluita defensiva, sigui individual i espiritual (*Jihad major*, contra les temptacions que m'allunyen de l'islam), sigui col·lectiva i militar (*Jihad menor*, contra els enemics de l'islam). Aquesta última manera d'entendre el *jihad* és la majoritària i normativa avui en dia. És la manera correcta de projectar-nos

actualment cap a l'Alcorà. Un dels líders dels Germans Musulmans a França, Moncef Zenati, ha afirmat que «la violència del temps del Profeta cal deixar-la en el passat», i que «avui només té sentit la legítima defensa». Vegem breument l'evolució del discurs sobre la violència.

El context conflictiu dels orígens de l'islam

El primer segle de l'islam (segle VII dC) viu una època profundament conflictiva des dels inicis mateixos de la revelació: conflictes amb altres pobles i conflictes al si mateix de l'islam naixent. És indubtable que en l'Alcorà ha quedat evidenciada aquesta conflictivitat.

El profeta i els seus primers companys van haver de fugir de la Meca perquè els habitants d'aquella zona van rebutjar el seu missatge profètic. A Medina (l'any 622), va ser aclamat com a líder i jutge entre les diverses tribus que hi vivien. Una constitució reclamada avui per l'islam moderat va apostar per la coexistència entre musulmans, jueus i pagans. No obstant això, només al cap de dos anys, sempre segons la tradició, va esclatar la contestació al lideratge del profeta. Diverses tribus jueves i paganes hi van lluitar en contra. El profeta va organitzar més d'una dotzena de campanyes militars, algunes defensives i altres d'ofensives, com les dues campanyes fracassades de conquesta de Jerusalem (molt probablement amb motius messiànics) i de Síria.

La seva mort l'any 632 va provocar una disputa pel lideratge que va obligar el califa Abu Bakr a lluitar contra rebel·lions constants durant els seus dos anys de califat. Els califes Umar i Uzman expandeixen llavors el nou imperi cap a Occident (Egipte, Israel, Síria) i cap a Orient (Iraq, Iran),

però també són objecte d'una gran contes-tació interna, especialment dels partidaris d'Alí, gendre de Muhammad: ambdós califes moren assassinats. Esclata una guerra civil. Alí, anomenat finalment califa, serà assassinat, i els seus fills també moriran. S'instaura a Damasc un califat hereditari (661) l'estabilitat i la capacitat del qual per assumir les cultures hel·lenista, bizantina i persa van engrandir la cultura àrab.

L'Alcorà no pot deixar de reflectir la conflictivitat de l'època

Les guerres contra tribus jueves han quedat expressades en textos com: «Veuràs que els més hostils als creients són els jueus i els politeistes, i que els més amics dels creients són els que diuen: “som cristians”» (C. 5,82).

Si bé la predicació del profeta a la Meca és principalment religiosa, sobre la unitat de Déu en confirmació amb els profetes anteriors i sobre el judici final, en arribar a Medina es complementa amb elements polítics, jurídics i militars. El «regne» de Muhammad sí «és d'aquest món» i per això, a diferència de Jesús, sí que haurà d'elaborar un dret civil i penal per al seu imperi incipient. Alguns problemes d'integració de l'islam al món modern rau precisament en la consagració en l'Alcorà de certs càstigs corporals com a dret penal diví.

Un exemple actual. El president de Tunísia proposava recentment abolir la desigualtat en matèria d'herència segons la qual una germana rep la meitat que el seu germà home, però tant els ulemes del seu país com el gran rector d'al-Azhar d'Egipte van afirmar que allò anava contra l'Alcorà. Si la llei religiosa-civil-penal de l'Alcorà és l'última revelada de Déu, com es pot arribar a convertir en una religió apta per a un món

diferent? El món sunnita no té cap altra alternativa que discutir sobre la interpretació jurídica clàssica dels versicles problemàtics. En això es recolzen l'islam reformista i modernista.

La interpretació clàssica regula el dret a la guerra

L'islam posterior al profeta va cercar una regulació a la guerra basant-se en la seva predicació i la revelació Alcorànica. Es manté la llei del talió (ull per ull) com a concepte fonamental de justícia (C. 5,45 / 2,178) seguint el judaisme.

Lògicament, en ple període d'expansió, el dret militar no podia ser pacifista, però sí que buscava evitar els excessos: es prohibia matar dones i nens, es prohibia començar les hostilitats sense una prèvia «crida a l'islam» i s'atorgava una tolerància religiosa cap als altres monoteïsmes a canvi d'un impost. Aquest dret va anar modelant una «moral de Cavalleria» de la qual ha begut la literatura cristiana del mateix nom.

Tota recopilació d'afirmacions del Profeta i tot llibre de dret islàmic (*fiqh*) clàssic conté un llarg capítol sobre el *jihad* que posa límits a aquesta lluita «en el camí de Déu».

Al-Qaeda i l'Estat Islàmic: violència tacticista i violència purista

Aquestes dues organitzacions terroristes han competit per l'hegemonia del jihadisme global, a més d'enfrontar-se militarment diverses vegades. No hi ha dubte que l'Estat Islàmic ha guanyat la batalla del discurs. Primer pel seu domini de les xarxes socials i del seu llenguatge, i segon pel seu «purisme ideològic» enfront del tacticisme d'al-Qaeda. Aquesta organització es «ven» com a to-

lerant en ser capaç de pactar amb qualsevol moviment violent, sigui de l'escola jurídica islàmica que sigui. En canvi, l'Estat Islàmic es publicita en qualitat d'«islam pur». Ha dut a terme innombrables execucions públiques de musulmans homosexuals, adúlter, apòstates, etc., per defensar i provar aquesta «puresa». Comet, no obstant això, greus errors contraris al dret clàssic, com el de cremar de viu en viu un pilot jordà, des del punt de vista que aquest càstig amb foc només és reservat al judici de Déu, a l'infern.

Contradiscurs generat després de l'atemptat de Nova York

Els atemptats d'al-Qaeda, i la conflictivitat entre sunnites i xiïtes, van suposar posar en qüestió la seva actitud davant la violència, internament i externament. El 2004 va començar, amb la Declaració d'Aman, un llarg seguit d'acords i declaracions islàmiques per la pau. A Jordània es van reunir 180 dirigents religiosos musulmans d'arreu del món i van declarar que: 1) Tant sunnisme com xiisme s'han de considerar mútuament formes legítimes de l'islam. 2) Es condemnen les *fàtuës* extremistes i es condemnen les característiques que ha de tenir un líder religiós per emetre una *fàtua*. 3) Es condemna la pràctica del *takfirisme* (considerar apòstata un altre musulmà) tan utilitzada pels terroristes per justificar la seva violència. En aquesta trobada, el terrorisme quedava explícitament condemnat. Fins i tot el líder ideològic dels Germans Musulmans (al-Qaradawi) deia el 2005 contra el terrorisme d'al-Qaeda a Londres: «Fins i tot als temps de guerra, quan dos exèrcits estatals s'enfronten cara a cara, està prohibit matar dones, nens, ancians, sacerdots, agricultors i camperols, és a dir, a civils».

Al cap de poc, també des de Jordània es decretava que en el *jihad* armat: 1) els no combatents no poden ser un objectiu; 2) la religió d'una persona o grup no pot constituir una causa de guerra, i 3) l'agressió està prohibida, encara que l'ús de la força està justificada en defensa pròpia. La llista dels documents en aquesta línia seria interminable.

En definitiva, l'estratègia perversa del terrorisme en la seva argumentació, consisteix a 1) declarar il·lícits els pactes amb els no musulmans (cosa que contradiu la mateixa pràctica de Muhammad a Medina fins i tot amb pagans). La lluita contra ells, si no se sotmeten, és una obligació, diuen. I 2) ometre sistemàticament les referències a la misericòrdia en els versicles alcorànics sobre la guerra. Citen sovint: «Mateu-los allà on els trobeu... aquesta és la retribució dels infidels» (C. 2,191) i tot seguit ometen intencionadament la continuació: «Però, si abandonen les seves pràctiques, Déu és indulgent, misericordiós». O fins i tot, després de dir: «Al lladre i a la lladre, talleu-los les mans...» (C. 5,38) s'oblida que «si un es penedeix... Déu és indulgent, misericordiós».

En conclusió, encara que l'islam no conegui el pacifisme extrem de Jesús ja que la defensa armada pot ser una obligació per al musulmà (C. 2,216) i mai per al cristià –a qui només li pot ser excusada però no obligada–, es pot interpretar, i s'ha d'interpretar, dins el Dret Internacional de l'ONU, a la legítima defensa. Des d'aquests paràmetres, l'islam pot ser viscut com una religió pacífica del segle XXI. La vida de la majoria de musulmans n'és una bona prova.

Jaume Flaquer
Responsable de l'àrea teològica de CJ
Doctor en Estudis Islàmics